

Psykologtidningen bokrecension

PSYKISKT LIDANDE HOS UNGDOMAR OCH VUXNA

Av Leif Andersson och Ingemar Strand
Atremi bokförlag, 2008

Ett psykodynamisk helhetsperspektiv

Psykologerna Leif Andersson och Ingemar Strand utgår ifrån sina egna mångåriga yrkeserfarenheter som behandlare och handledare inom bland annat ungdomsinstitutioner, psykiatri och socialtjänst i denna omfattande bok som enligt undertiteln rymmer "ett psykologiskt perspektiv på teori, bedömning och behandling", med betoning på svårare psykisk problematik.

Undertitel och baksidestext är dock en smula missvisande, då det inte är ett allmänt psykologiskt utan ett psykodynamiskt perspektiv som genomsyrar framställningen. Närmare bestämt har författarna rott iland en imponerande uppgift med att i en volym sammanfatta ett modernt psykodynamiskt helhetsperspektiv på psykiskt lidande, med avseende på teoretiska förklaringsmodeller, uppkomst och orsaker, diagnostiska synsätt och behandlingsformer, samt med förgreningar till neurovetenskap gällande hjärnans utveckling och funktion och dess minnessystem med mera.

Lämplig som kurslitteratur

Boken torde ha goda förutsättningar att bli kurslitteratur på utbildningar som anknyter till psykologisk teori och behandling, och då som en introduktion och översiktsvolym med väl koncentrerade "flygfotoföreläsningar" på de olika delarna av det psykodynamiska fältet – och förvisso även som resumé och uppdatering för redan insatta. Och detta oavsett att boken delvis är skriven i polemisk ton, som ett försvar för det psykodynamiska synsättets berättigande, samt med kritik inte minst av DSM-systemets kategoriska diagnostik och av ett medicinskt, symtomfixerat synsätt som förbiser de inre psykiska processerna och reducerar psykologiska problem till biologiska/kroppsliga fenomen.

Författarna argumenterar för att psykiskt lidande måste förstås utifrån den psykologiska dimensionen, med avseende på individens tankar och känsloreaktioner, beteendemönster och erfarenheter – som funktionell beskrivning av problemen i stället för symptombaserad diagnos. Människan behöver studeras som en helhet och den störning eller avvikelse hon uppvisar behöver ses utifrån individens personlighet, livshistoria och nuvarande situation.

Flera diagnoser samtidigt

När den medicinska modellen tillämpas blir det lätt alltför stor koncentration på själva avvikelsen, och DSM-systemets uppstyckade diagnoskategorier ger en illusion av att olika diagnosbilder är skilda från varandra. I själva verket visar undersökningar att personer som fått en psykiatrisk diagnos vanligtvis uppfyller kriterier för flera diagnoser samtidigt, påpekar Andersson och Strand.

Deras bok inleds med att skildra den psykodynamiska teoriutvecklingen alltifrån Freuds ursprungliga traumateori och grundläggande teoretiska postulat, fram till självpsykologin och den av psykodynamiker "återupptäckta" anknytningsteorin som blivit en hörnsten i modern psykodynamisk teori. Författarna lyfter fram betydelsen av barnets tidiga utveckling och erfarenheter, en psykodynamisk källhäst som fått stöd från andra kunskapsområden.

Likaså betonas traumatisering som en återkommande, central faktor bakom psykisk störning som alltjämt tenderar att undervärderas, i likhet med vad Freud själv gjorde. I boken beskrivs hur traumatisering får inte bara psykologiska konsekvenser utan också psykobiologiska, med avseende på hjärnans strukturer, och omvänt hur psykologisk förståelse kan kombineras med kunskap om hjärnans tillväxt för att förklara svåra störningar inom personligheten.

Psykodynamisk behandling

I den del av boken som tar upp psykodynamisk behandling riktas kritik mot hanteringen av evidensbegreppet och effektstudier där komorbiditet och svårare psykiska störningar förbises. Författarna pläderar för en integration av olika psykoterapeutiska modeller, men som läsare kan man ändå tycka att de mer polemiserar än ser till hur olika terapimodeller kan komplettera varandra. Likaså

att de tenderar att undervärdera betydelsen av terapeutiska metoder, i betoningen av den terapeutiska relationens betydelse.

Avsnitten om psykodynamisk behandling är likväl mycket överskådligt med en rad belysande fallvinjetter, inklusive en utmärkt kortbeskrivning av mentaliseringsbaserad terapi. Detsamma kan sägas om de kapitel som avhandlar miljöterapi för svårt störda ungdomar och patienter på institution, med värdefulla definitioner och råd (och kanske några mer tveksamma, till exempel ifråga om en viss dikotomisering av gränssättning kontra mentalisering).

På det hela har Leif Andersson och Ingemar Strand åstadkommit en vederhäftig, omfattande psykodynamisk presentation som knappast låter sig förbigås, vare sig bland föreläsare eller antagonister i dagens kbt-överhettade psykologiska klimat.

ULF GUSTAVSSON

Psykolog, psykoterapeut, journalist.

December 2009